

СПЕЦИФІКА ВИРОЩУВАННЯ ПШЕНИЦІ ЯРОЇ В РІЗНИХ КЛІМАТИЧНИХ ЗОНАХ УКРАЇНИ

Пшениця яра є однією з головних зернових культур. Особливо важливе продовольче значення мають сорти сильної м'якої пшениці, зерно якої містить понад 14% білка і використовується у хлібопекарській промисловості для виробництва високоякісного хліба та хлібобулочних виробів, і твердої, зерно якої із вмістом білка 16% і більше використовується для виробництва найвищої якості макаронів, вермішелі, манної крупи. Зерно пшениці ярої використовують також у комбікормовій промисловості, висівки – як концентрований корм, а соломі й полові – як грубі корми. Незначне поширення пшениці ярої в Україні пояснюється тим, що вона значно поступається за врожайністю зерна пшениці озимій. Проте в останні роки у виробництво надходять нові сорти пшениці ярої, які в умовах України можуть забезпечувати урожайність зерна до 40 ц/га і більше [1, с. 4].

Урожайність і якість зерна пшениці ярої в значній мірі залежить від кліматичних особливостей регіону і погодних умов року.

Як показують багаточисельні дослідження, проведені як в Україні, так і за кордоном, тільки за оптимальних строків сівби рослини пшениці ярої можуть повністю використовувати елементи агротехнології для свого росту і розвитку та забезпечити найвищий врожай.

Строки сівби ярої пшениці в зоні Лісостепу багато десятиліть викликають пильний інтерес, а часом – і гострі суперечки в науковому та агрономічному середовищі. Нині склалося два протилежних погляди на цю проблему. Прихильники першого вважають, що пшеницю яру доцільно сіяти лише в ранні строки – після настання фізичної стиглості ґрунту. Однак є й інші погляди. Так, для Полісся кращі наслідки дає пізніша сівба. Основним аргументом на користь цього – можливість очистити площу від сходів ранніх ярих бур'янів, а ще такі посіви краще забезпечені азотом, що пов'язано з інтенсивністю накопичення нітратів [3, с. 65].

Безумовно, строки сівби впливають на розвиток рослин. На посівах ранніх строків сівби підвищується коефіцієнт реалізації потенціальної продуктивності сорту. За ранніх строків він сягає 0,94, а пізніх – 0,85. У результаті підвищується врожайність, вирівняність насіння, вміст білка в зерні та інші посівні якості зерна [4, с. 53].

Повнота і рівномірність насичення середовища рослинами в агроценозі досягається висівом певної кількості насіння (нормою висіву) та розміщенням їх по площі. Проте подальший розвиток рослин буде значною мірою залежати від строку сівби. Строки сівби, особливо у Степу і в Південному Лісостепу в значній мірі впливають на час появи і повноту сходів, наступний ріст і розвиток рослин, а також, відповідно, на величину врожаю. Від строків сівби залежить проходження усіх фаз розвитку рослин і стійкість їх до ураження хворобами та пошкодження шкідниками.

Основними вимогами до сучасних сортів пшениці ярої є здатність формувати високі врожаї, високий рівень адаптивності до умов вирощування, стійкість рослин до несприятливих стресових абіотичних факторів середовища, висока якість зерна та продуктів його переробки. Селекціонери створили сорти, потенціал яких сягає 5-7 т/га. Але у виробництві зазвичай врожаї культури не перевищують 374 т/га 273 класу якості [2, с. 53]. Однією із причин формування низької якості зерна є азотне голодування рослин, яке викликане в останні роки недотриманням правильних сівозмін, недостатньою кількістю внесених органічних і мінеральних добрив, особливо азотних.

Ефективним засобом збільшення валових зборів зерна та підвищення його якості є впровадження інтенсивних ресурсозберігаючих технологій вирощування практично на всіх площах вирощування зернових культур. Це потребує збільшення витрат з розрахунку на гектар посівів проти звичайної технології в 1,5 рази, проте вони окупуваються додатковим урожаєм та підвищенням якісних показників вирощеної продукції.

Список використаних джерел

1. Біологізована технологія вирощування ярих зернових колосових культур (ячмінь, пшениця): рекомендації виробництву / В. П. Карпенко, С. П. Полторецький. Умань : Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2016. 20 с.
2. Дрозд М. О. Ефективність елементів технології вирощування пшениці ярої у північному Лісостепу. Збірник наукових праць ННЦ «Інститут землеробства УААН». 2015. Вип. 4. С. 53-58.
3. Каленська С. М. Пшениця яра в структурі зернового клину. Матеріали науково-практичної конференції молодих вчених і спеціалістів, 29-30 лист. 2005 р., Чабани, 2005. С. 64-69.
4. Кравченко В. С. Урожайність та ріст рослин пшениці ярої залежно від попередника та строку сівби. Наукові праці Південного філіалу НУБіПУ «Кримський АТУ». 2013. Вип. 157. С. 49-55.